

Nijmegen

In de vitrine ligt één van de twee bewaard gebleven middeleeuwse afschriften van de *Gelderse Kroniek* van de Nijmeegse priester Willem van Berchen (1415?-na 1481). Dit handschrift berust in het Regionaal Archief Nijmegen (RAN). Het andere afschrift bevindt zich in de Staats- und Universitätsbibliothek Hamburg. Van Berchens kroniek staat aan het begin van de Gelderse geschiedschrijving. Zij is geschreven in het Latijn en was daardoor lange tijd slecht toegankelijk voor een breed publiek. Dankzij de vertaling van Leo Nellissen en Louis Swinkels die vandaag wordt gepresenteerd, is de kroniek nu voor velen leesbaar. Hun vertaling, de inleiding, registers en toelichtingen maken het boek tot een belangrijke uitgave voor iedereen die belangstelling heeft voor de geschiedenis van het graafschap en hertogdom Gelre. In deze brochure vindt u enige informatie over de geschiedenis en de uiterlijke kenmerken van het Nijmeegse afschrift. Voor de inhoud van de kroniek verwijzen wij naar de publicatie.

Datering

In het Nijmeegse afschrift van de kroniek vertelt Van Berchen de geschiedenis van Gelre tot juni 1465. Het afschrift is niet lang daarna gemaakt. Daarop wijzen onder meer de watermerken in het gebruikte papier. Deze kunnen het best gedateerd worden tussen circa 1475 en 1500.

Schrijvershanden

Dit document is een afschrift in een andere hand dan die van Van Berchen. Beter gezegd: andere handen, want er zijn twee verschillende schrijvershanden geïdentificeerd. De kopiïsten gebruikten hoofdzakelijk zwarte inkt, en daarnaast rode inkt als accentkleur voor onder andere initialen. Het is onduidelijk wie de kopiïsten waren en of zij in Nijmegen werkten aan de kroniek.

Nijmegen

Band

De kroniek maakt deel uit van een band die ook ruim vijftig beschrijvingen van heiligenlevens bevat. De rug is versterkt met leer; de voor- en achterkant bestaan uit karton versierd met gemarmerd papier. De kunst van het papier marmeren komt uit Azië en werd pas in de zestiende eeuw door Europeanen toegepast. De kaft is dus niet origineel. De kroniek is waarschijnlijk rond 1675 opnieuw ingebonden. Dat blijkt uit het watermerk in het voorste schutblad dat in die tijd veel gebruikt werd.

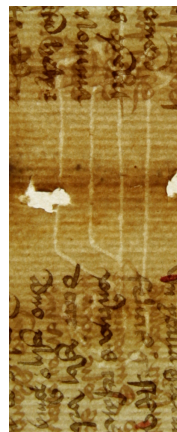
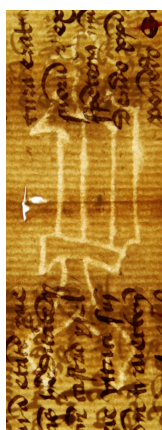
Bewaarplaatsen

Zeker sinds 1751, mogelijk al veel eerder, is de kroniek in het bezit van het Nijmeegse stadsbestuur. Uit een archiefstuk uit dat jaar blijkt dat het handschrift toen werd bewaard in de stedelijke rekenkamer in het stadhuis. Later maakte het deel uit van de stedelijke bibliotheek en de bibliotheek van het Museum van Oudheden. In 1974 verhuisde de kroniek naar het Gemeentearchief, achtereenvolgens gehuisvest in de Mariënburghkapel en het Arsenaal. Sinds 2001 berust het handschrift in het RAN aan het Mariënburg.

Restauratie

In 2021 restaureerde het RAN de kroniek. De restaurator verwijderde negen hartstrookjes, stukjes hergebruikt perkament van oudere documenten die dienden ter versteviging van de band. De strookjes zijn opgenomen in de collectie Membra Disiecta (verstrooide stukken) van het RAN. Ook maakte de restaurator foto's van de watermerken in het voor de kroniek gebruikte papier. Zoals gezegd wijzen deze op een datering in het laatste kwart van de vijftiende eeuw. Nader onderzoek naar de hartstrookjes en watermerken kan nieuwe informatie opleveren over de datering en de herkomst van het handschrift.

De vertaling van de Gelderse Kroniek is verschenen bij uitgeverij Verloren als deel 66 van de Werken Gelre. De publicatie is mogelijk gemaakt door bijdragen van het Fonds Martens van Sevenhoven en de Stichting Fonds SSN. Het symposium bij de presentatie op 25 maart 2026 is mogelijk gemaakt door de Vereniging Gelre, het Regionaal Archief Nijmegen en het Radboud Institute for Culture & History.

Een selectie van watermerken uit de kroniek; een toren en de letters 'p' en 'y'.

RAN, archief 546 Codices, inv.nr. 31.

Bekijk de *Gelderse Kroniek* online en ontdek nog meer moois bij het Regionaal Archief Nijmegen

Bezoek onze studiezaal van dinsdag tot en met vrijdag van 11.00 tot 17.00. Onze digitale studiezaal is altijd beschikbaar via www.regionaalarchiefnijmegen.nl

